

ŽENY A KRIMINALITA

WOMEN AND CRIME

Silvia Ondrejková¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.svp.204-221>

Abstrakt

Článok skúma charakteristiku ženských páchateliek, a to z hľadiska špecifikácie ich osobností, ale aj v rámci druhu kriminality, pričom sa zameriava na faktory, ktoré ovplyvňujú ich kriminálne správanie. Predmetom skúmania je predovšetkým preskúmavanie osobnosti žien a príčin ich správania sa, ktoré sú pre každú ženu jedinečné. Cieľom článku je preskúmavanie špecifických a charakteristických znakov konkrétneho osobnostného typu, ktoré podmieňujú jeho správanie v kriminologickom pohľade. Článok sa taktiež zameriava na preskúmanie charakteristiky potenciálnej páchatel'ky kriminality. V článku boli použité štandardné metódy využívané v odboroch sociálnych vied či spoločenských vied, a to analýza, komparácia a syntéza.

Kľúčové slová

ženy, páchatel', kriminalita, osobnosť, typológia.

Abstract

The article assesses the individual characteristics of the women's perpetrators, both in terms of their personality specification and also in terms of the type of criminality, focusing on factors that influence their criminal behavior. The subject of the investigation is to assess above mentioned types of women's personalities and causes of their behavior, which are unique for each woman. The aim of this article is to assess specific and characteristic features of particular personality types that determine their behavior in a criminological perspective. Further, the article introduces assessment of the characteristics of a potential women's offender. The article used standard methods for writing in social sciences, namely analysis, comparison and synthesis.

Keywords

women, offender, crime, personality, typology.

¹ Mgr. Silvia Ondrejková, doktorandka, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín.

Úvod

S určitou dávkou zveličenia sa dá povedať, že korene ženskej kriminality siahajú až do prapočiatkov vekov, a to k prvému zakázanému konaniu na svete, ktorého sa dopustila Eva, keď odtrhla jablko zo stromu poznania. Rôzne kroniky, básne, povesti, historické dokumenty či trestnoprávne spisy naznačujú, že ženská kriminalita bola po celé tisícročia prirodzenou súčasťou spoločnosti. Značnú časť ženských delikventiek² naprieč minulosťou vždy predstavovali najmä prostitútky.³

Neskôr bolo možné badať rozdiely medzi ženskou a mužskou kriminalitou predovšetkým v spôsobe ukladania trestov. Napríklad žena, ktorá sa dopustila cudzoložstva mohla v stredoveku dokonca prísť o život, pričom mužom žiaden trest za takéto správanie nehrozil. Dokonca už v tejto dobe bol vymedzený zvláštny zločin, ktorého sa mohla dopustiť výlučne žena, a to infanticidium, resp. umýselný potrat či vražda novorodenca matkou.⁴

Je nutné konštatovať, že ženy sa podieľali na najrôznejších druhoch kriminálneho správania, vrátane tých najhorších zločinov ľudstva, akými boli aj nespočetné vraždy, ktorých sa dopúšťali nemecké zdravotné sestry počas druhej svetovej vojny.⁵

V súčasnosti je už všeobecne známym faktom, že v celosvetovej populácii väčšinu ľudstva tvoria práve ženy, často označované aj ako nežnejšie pohlavie. No je tomu aj v skutočnosti naozaj tak? Aj napriek miernej prevahe tohto pohlavia vo svete, však z hľadiska kriminality majú ešte stále pred ním značný náskok muži. To však neznamená, že ženská kriminalita je zanedbateľná. Aj v súvislosti s našim územím si zaiste mnoho z nás vybaví konkrétne mená páchateliek veľmi závažných zločinov, ktoré sa od stereotypných predstáv spoločnosti o ženách, ako krehkých bytostiach, na míle vzdialujú. V uplynulých rokoch sa kriminalita žien značne zvýšila, rovnako tak narastá aj počet závažných trestných činov spáchaných čoraz mladšou skupinou páchateliek.⁶

Mnohé výskumy, zaoberajúce sa ženskou kriminalitou jednoznačne potvrdzujú, že tento druh kriminality narastá aj napriek nižšiemu percentuálnemu podielu na celkovej kriminalite.

² Určité ženské povolania boli považované za nečisté už v antickom Ríme aj z dôvodu, že sápi ich výkone vyskytovala kriminalita vo zvýšenej miere. Patrili sem okrem prostiútok aj napríklad herečky. K tomu pozri: TUROŠÍK M.: *Roman law*. Banská Bystrica: Belianum, 2013, s. 12

³ BASSERMANN, L. *Nejstarší řemeslo : kulturní dejiny prostituce*. Praha : Mladá fronta, 1993, s. 131.

⁴ FRANCEK, J. *Zločin a trest v Pardubicích*. Ústí nad Orlicí : Oftis, 2011, s. 156.

⁵ LOWEROVÁ, W. *Hitlerovy fúrie : německé ženy a nacistické vraždy*. Praha : Paseka, 2015, s. 150.

⁶ MEIXIANG, L. Discussion on the Causes of Female Crime and Its Control and Prevention. In *M&D Forum*, 2010, s. 198.

V niektorých oblastiach sveta je ojedinelý, inde úplne nový, avšak, niekde nestále nadobúda nové formy a čoraz viac inovatívnejšie podoby.⁷

Pri tomto type kriminality taktiež zohrávajú významnú úlohu kriminologické faktory. Jedným z nich sú aj demografické podmienky. Ženy z chudobnejších regiónov, ako je napríklad latinskoamerická oblasť, sa často dopúšťajú kriminality s vidinou zlepšenia svojich životných podmienok či zabezpečenia rodiny. Naopak, krajiny blízkeho východu, kde prevláda silný náboženský kult a tradície, čiastočne obmedzujúce podieľanie sa žien na spoločenskom živote, majú index ženskej kriminality podstatne nižší. Kriminality sa však dopúšťajú rovnako aj ženy pochádzajúce z vyspelých priemyselných štátov s vysokou mierou urbanizácie či industrializácie.⁸

Avšak, vynára sa otázka, ako je vlastne možné tento značný rozdiel v kriminalite medzi mužmi a ženami vysvetliť? Na to, podľa *Šmausovej* existujú dve možné teórie. Prvá zastáva ten názor, že ženy sú skutočne menej kriminálne ako muži, a to dokonca aj vtedy, keď sú osamote, pričom druhá sa opiera o názor, že aj ak by boli ženy rovnako kriminálne ako muži, tak sú príslušnými orgánmi v oveľa menšej miere odhaľované a tým následne aj menej odsudzované, ako samotní muži.⁹

Hoci sa podľa štatistík ženy podieľajú prevažne na nenásilnej kriminalite, práve v prípade použitia násilia, či agresivity sa v značnej miere prípadov vyskytuje charakteristický „ženský rukopis“. Podľa *Coleho* typológie existuje šesť kategórií páchateliek, pričom ide o ženy:

a) masochistické, ktoré sú v emóciách stabilné, majú určitú dávku sebakontroly, avšak po rokoch týrania a nátlaku sú schopné svojho manžela usmrtiť hoci aj predmetom, ktorý je práve po ruke,

b) otvorene hostilné, pre ktoré je charakteristická citová nestabilita. Často ide o agresívne a impulzívne ženy s problémom čeliť autorite. Tieto ženy svoje obete napádajú predovšetkým s úmyslom ublížiť im, nie však ich zabiť,

c) skryto hostilné, ktorých hostilita sa navonok nijak neprejavuje. Ženy majú strach zo svojho vonkajšieho prejavu zlosti a preto ju radšej držia v sebe. Ide o typy žien, ktoré sú schopné zabiť deti,

⁷ STACHOVÁ, A. Ženy a kriminalita. In *Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitatis Matthiae Beli Neosolii*. 1998. s. 156.

⁸ VÁLKOVÁ, J. *Kriminalita žen*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1993, s. 1.

⁹ ŠMAUSOVÁ, G. Trestní právo a kriminalita žen. In *Právník*. roč. 131/92. s. 263.

d) psychotické, prevažne s psychotickým ochorením, ktoré nemajú výčitky svedomia, vraždia z patologických motívov a zvyčajne si svoje konanie nepamätajú,

e) amorálne, majúce negatívny vzťah ku spoločnosti sú to prevažne ženy s nízkou empatiou, kriminálne správajúce sa predovšetkým zo zisťných dôvodov,

f) neschopné ženy, pre ktoré je charakteristické, že ich praktické schopnosti sú takmer nulové. Tieto ženy sú zvyčajne závislé od svojho partnera, zvyčajne sú submisívnymi typmi, konajúcimi na jeho príkaz.¹⁰

Aj napriek tomu, že kriminalita žien mala v spoločnosti zastúpenie vždy, predmetom vedeckého skúmania sa stala len nedávno. Hlavný dôvod bol ten, že v minulosti sa kriminalita pripisovala predovšetkým mužom, a to pravdepodobne preto, lebo medzi páchatel'mi vždy prevažovali. Následne ku tomu prispelo upriamenie pozornosti na zvláštnosti medzi pohlaviami, ktorým sa doposiaľ nevenoval žiaden zvláštny záujem. Tieto skutočnosti začala kriminológia bližšie skúmať a zohľadňovať až nástupom feminizmu a genderových ideológií.¹¹

Názory na to, prečo sa niektorí jedinci dopúšťajú kriminality, prešli v priebehu storočí rozmanitým vývojom. Spočiatku sa príčiny hľadali v zlých a temných silách či diablovi. Postupne ich začali nahradzovať sofistikovanejšie názory moderných mysliteľ'ov, opierajúce sa o presvedčenie, že zločinnosť je vlastne prejavom slobodnej vôle jednotlivca, ktorý sa takéhoto konania dopúšťa na základe vlastného rozhodnutia.¹²

Pri páchaní kriminality osobami ženského pohlavia sa uplatnilo mnoho koncepcií. Niektoré boli všeobecné, pričom svojim formulovaním predpokladali, že kriminalitu žien sú schopné vysvetliť bez ohľadu na pohlavie. Ďalšie, spočiatku taktiež všeobecné, sa vo vzťahu k ženskej kriminalite postupne modifikovali. Existujú však aj prístupy venujúce sa výhradne zločinnosti žien. Prvé členenie zdôrazňuje, že zdroj kriminálneho správania sa nachádza v osobnosti páchatel'a. Teórie uvedené v nasledovnom členení spojuje predstava skrývania sa kriminálneho správania v prostredí, pričom posledné členenie predstavujú teórie, ktoré sa v súčasnosti taktiež uplatňujú, avšak vzhľadom na ich štruktúru ich nemožno do predchádzajúcich dvoch skupín zaradiť.

¹⁰ HERETIK, A. *Extrémna agresia I: Forezná psychológia vraždy*, Nové Zámky : PSYCHOPROF, 1999, s. 280.

¹¹ BLATNÍKOVÁ, Š. – NETIK, K. *Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti*. Praha : IKSP, 2007, s. 9.

¹² TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie : Jak studovat zločin*. Praha : Garda Publishing, 2010, s. 121.

Teórie endogénnych príčin

Endogénne, resp. vnútorne orientované teórie príčin ženskej kriminality spája predstava, že pôvod takéhoto správania sa skrýva predovšetkým v páchatelke samotnej. Kriminalita je teda odvodzovaná od jej individuálnych zvláštností, akými sú rôzne biologické abnormality, z ktorých následne vychádzajú biologické teórie, opierajúce sa o predstavu, že ľudské správanie vrátane toho kriminálneho, je biologicky podmienené. Predstavitelia uvedených teórií zastávajú ten názor, že existujú určité biologické znaky, ktoré kriminálničku od zvyšku populácie odlišujú.¹³ Rovnako tak vychádzajú aj zo zvláštností psychiky, o ktoré sa zasa opierajú psychologicky orientované teórie. Tieto sa inšpirovali predovšetkým v poznatkoch vtedy rodiacej sa vedy, psychológii. Ich predstavitelia zastávali ten názor, že príčiny samotného kriminálneho správania sa, pochádzajú najmä z psychických zvláštností jedincov.¹⁴

a) *Biologické teórie ženskej kriminality*

V minulosti bolo kriminálne správanie žien spájané predovšetkým s hriechnosťou ich tela či provokatívnou vyzývavosťou, a nakoľko vždy mali slabšiu telesnú konštrukciu a vrodené odlišné charakterové vlastnosti ako muži, ktorými odjakživa boli najmä emotívnosť a materinské pudy¹⁵. Často sa vyskytovali názory, že ženy z biologického aspektu nie sú ku kriminálnemu správaniu absolútne predurčené a prípadné takéto ich správanie by malo byť považované za chorobu, ktorá by sa nemala trestať ale naopak, liečiť.¹⁶

Najstaršiu teóriu predstavuje *Lombrosova* kriminálna antropologická koncepcia. Tento okrem výskumov telesných anomálií vykonávaných na väzňoch, na základe ktorých neskôr vytvoril teóriu rodeného zločinca, však charakterizoval aj rodenú páchatelku zločinu. Tá sa podľa jeho pozorovania v mnohých oblastiach veľmi podobala opačnému pohlaviu. Išlo predovšetkým o nevýrazné pohlavné znaky, mužský postoj a celkový prejav jej osobnosti, odvážnosť, ktorá miestami prerastala do trúfalosti či istej dávky preffikanosti. Tento typ rodenej páchatelky mal nachádzať svoju záľubu predovšetkým v pánskych odevoch, tvrdom

¹³ ČEPELÁK, J. – KARABEC, Z. *K teoriím kriminality žen*. Praha : Výzkumný ústav kriminologický pri Generální prokuratuře ČSSR, 1987, s. 14.

¹⁴ ZOUBKOVÁ, I. – MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : ARMEXPUBLISHING, 2004, s. 18.

¹⁵ Tieto názory boli zohľadnené aj pri miere priznaných subjektívnych práv či obmedzenej právnej spôsobilosti na právne úkony v minulosti, a to už v antickom Ríme. K tomu pozri: TUROŠÍK M.: *Ľudské práva v rímskom práve*. In P. SZYMANIEC (ed.): *Zasada proporcjonalności a ochrona praw podstawowych w państwach Europy. The Principle of Proportionality and the Protection of the Fundamental Rights in the European States*. Warszawa: Wydawnictwo PWSZ AS, 2015, s. 66

¹⁶ BLATNÍKOVÁ, Š. – NETÍK, K. *Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti*. Praha : IKSP, 2007, s. 11.

a kontaktnom športe a podobne ako muž, aj ona mala mať väčšie sklony k naruživosti, či používaní sily na dosiahnutie svojich cieľov alebo ovládanie slabších jedincov. Avšak, popri týmto charakteristickým mužským črtám *Lombroso* vypozeroval aj tie ženské, podľa neho najhoršie vlastnosti, ktorými sú túžba po pomste, zákernosť a falošnosť.¹⁷

Táto koncepcia bola však neskôr vyvrátená a následne sa od nej úplne upustilo. Dá sa však povedať, že aj napriek tomu čiastočne pretrváva ešte dodnes. Niektorí kriminológovia zastávajú ten názor, že je to spôsobené práve vplyvom médií, kde sú tieto páchatelky často vykresľované ako monštra, ktoré akoby ani neboli ľuďmi, čo je do istej miery pre nich aj vhodný marketingový ťah, nakoľko tak pritiahnu oveľa vyššiu pozornosť divákov či čitateľov.¹⁸

Ďalšou teóriou, ktorá sa vyvinula predovšetkým vďaka rozvoju genetiky je kriminogenetická koncepcia. Hlavní predstavitelia sa zaoberali najmä otázkou či sa vlohy kriminálneho správania dedia. Výskumy vykonávané na adoptovaných deťoch však priniesli značne protichodné závery. Dospelo sa k názorom, že vlohy ku kriminalite sa skôr dedia u žien, pričom u mužov väčšiu úlohu zohráva vplyv prostredia. Pri výskumoch konaných na jednovaječných dvojčatách sa zistila nižšia dedičnosť kriminality u žien oproti mužom. Vo všeobecnosti však možno povedať, že kriminológovia sa k teórii zločinnosti založenej na dedičnosti stavajú skôr opatrne.¹⁹

Biologický základ možno badať aj v teóriách, ktoré príčiny zločinnosti pripisujú ženským fyziologickým reprodukčným cyklom. Za kriminogénne momenty považujú najmä predmenštruačné obdobie, samotnú menštruáciu, taktiež tehotenstvo, následne šestonedelie a vo vyššom veku zasa menopauzu. Je vedecky dokázané, že v priebehu uvedených období dochádza v ženskom tele k značnému kolísaniu hormónov, ktoré majú významný vplyv na psychiku.²⁰

U väčšiny pozorovaných respondentiek sa však nepreukázali žiadne významné komplikácie, ktoré by boli príčinou zmeny ženského správania až do takej miery, aby sa dopustili zločinu. Avšak, hormonálna nerovnováha sa často môže prejaviť aj nepriamo, napríklad unáhleným a neuváženým rozhodnutím či v náhlej strate vnútorných zábran voči kriminálnemu správaniu. Taktiež sa prostredníctvom uvedených výskumov snažili zistiť, prečo

¹⁷ LOMBROSO, C. – FERRERO, W. *The Female Offender*. [online]. New York : D. Appleton&Co., 1898, s. 188 Dostupné na internete: <https://archive.org/details/femaleoffender00lomb/page/n10/mode/2up>. [cit. 2020-01-11].

¹⁸ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. Praha : Garda Publishing, 2010, s. 130.

¹⁹ ČEPELÁK, J. – KARABEC, Z. *K teoriím kriminality žen*. Praha : Výzkumný ústav kriminologický pri Generální prokuratuře ČSSR, 1987, s. 31.

²⁰ FRANKE, K. *Frauen und Kriminalität: Eine kritische Analyse kriminologischer und soziologischer Theorien*. Konstanz : UVK Univ.-Verl. 2000, s. 38.

sa ženy dopúšťajú kriminálneho správania výrazne v menšom meradle, než jedinci opačného pohlavia. Dospeli k názoru, že rozhodujúci vplyv u mužov zohráva mužský pohlavný hormón, testosterón, ktorého nadmerná produkcia zvyšuje ich potenciál k agresívnemu správaniu, ktoré sa môže odzrkadliť práve v ich kriminalite. U žien by vzhľadom na vylučovanie ženských pohlavných hormónov nemalo ku kriminalite dôjsť, nakoľko na rozdiel od mužov, ich od agresivity skôr chráni.²¹

Napriek tomu, že biologické teórie majú množstvo nedostatkov a v súčasnosti sú už takmer úplne prekonané, ich závery týkajúce sa problematiky skúmania príčin ženskej kriminality pretrvávajú dodnes. Jednou z dôležitých väd, ktorá sa týka vysvetľovania a lepšieho porozumenia ženskej kriminálnej osobnosti je fakt, že tento proces prebieha iba na základe prírodných vied, bez prihliadnutia na sociálne faktory, ktoré sú pre kriminológiu, ako vedu sociálnej povahy, neodmysliteľnou súčasťou.²²

Rovnako tak dostatočne nevysvetľujú príčiny kriminality ako celku, nakoľko sa mnohí odborníci v danej oblasti zhodli na tom, že biologické teórie sa len veľmi ťažko uplatnia pri vysvetľovaní iných, než mravnostných či násilných druhov kriminality. Taktiež nie sú schopné preukázať ani to, prečo sa kriminálneho správania dopúšťajú aj ženy bez akýchkoľvek biologických odchýlok a naopak, prečo tie, ktoré sú nositeľkami určitých kriminogénnych znakov sa počas celého života nijak kriminálne neprejavajú.²³

Na záver možno konštatovať, že aj napriek tomu, že tieto teórie nenašli komplexné vysvetlenie príčin kriminálneho správania sa žien ani ich špecifickú osobnostnú charakteristiku, je potrebné zdôrazniť, že niektoré z uvedených poznatkov sú aj pre potreby súčasnej kriminológie stále prínosné. Biologické predispozície predstavujú do určitej miery rizikový faktor, ktorý môže mať na kriminálne správanie sa vplyv, no to predovšetkým vtedy, ak sa spojí s ďalšími negatívnymi činiteľmi. Spolu s rozvojom medicíny sa pre kriminológiu stali prínosné aj objavy a zistenia týkajúce sa mozgových disfunkcií, porúch žliaz, rôznych druhov alergií či nesprávnych stravovacích návykov, ktoré na správanie sa jednotlivcov môžu mať zásadný vplyv.²⁴

b) Psychologické teórie ženskej kriminality

²¹ Tamtiež, s. 46.

²² ŠMAUSOVÁ, G. *Trestní právo a kriminalita žen*. In *Právník*. 1998, roč. 131, s. 266.

²³ VÁLKOVÁ, H. – KUČTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky, 2. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 70.

²⁴ TOMÁŠEK, J. *Uvod do kriminologie : Jak studovat zločin*. Praha : Garda Publishing, 2010, s. 133.

Predstavitelia týchto koncepcií vychádzali z predpokladov, že kriminálne správanie žien vychádza z ich psychických zvláštností, vyzorovaných v osobnostných rysoch respondentiek. Medzi nimi prevládali najmä impulzívnosť, hyperaktivita, osobnostná nestabilita či agresivita, ktoré sa následne považovali za príčinu ich kriminality. Veľkú úlohu v rámci takéhoto správania však zohrávajú aj emócie, spontánnosť, rafinovanosť a tendencia uplatňovať manipulačné techniky.²⁵

Človek je však bytosť komplikovaná, a preto ju je potrebné pre príčiny zločinnosti chápať komplexne, nakoľko súbor psychických vlastností a osobnostných rysov tvorí psychologickú štruktúru celej osobnosti. Niektoré z nich možno vo vzťahu ku kriminalite vnímať ako rizikové sú nimi napríklad psychopatie, neuroticizmus a nedostatok sebaovládania.²⁶

Z uvedeného vyplýva, že pre psychologické teórie je neoddeliteľnou súčasťou vzťah medzi kriminalitou a duševnými poruchami. Mnohí predstavitelia týchto teórií sa priklonili k myšlienke, že kriminalita je pre ženy natoľko neobvyklou aktivitou, že sa jej dopúšťajú práve tie, u ktorých duševné ochorenie premôže akékoľvek sociálne bariéry, ktoré by inak, voči takémuto konaniu mali.²⁷ Avšak mnohé výskumy, ako aj výskum vykonaný dotazníkovou formou v roku 2003 v Nitre – Chrenovej, ktorý sa dotýkal 154 odsúdených žien prevažne v mladšom strednom veku, ktorých vzdelanie, vo väčšine prípadov bolo dosiahnuté na úrovni ukončenia základnej školy, tieto skutočnosti nepotvrdzujú.²⁸ Rovnako tak aj výskumy konané v Českej republike medzi prvoväznenými ženami. Teda, možno tvrdiť, že aj napriek tomu, že príčiny kriminálneho správania nemožno hľadať iba v duševných poruchách, stále ostávajú istým rizikovým faktorom.²⁹

S uvedenými výskumami sa teda vynára otázka či pri kriminálnom správaní zohráva kľúčovú úlohu aj inteligencia, nakoľko jedinec s nižším intelektom nemusí dostatočne rozumieť zákonom a rovnako si ani uvedomovať dôsledky svojho konania. Je však potrebné si uvedomiť aj skutočnosť, že jedinec, ktorý je inteligentnejší, dokáže svoju kriminálnu činnosť

²⁵ LUBELCOVÁ, G. *Kriminalita ako spoločenský fenomén. Úvod do sociologicky orientovanej kriminológie*. Bratislava : VEDA, 2009, s. 152.

²⁶ ZOUBKOVÁ, I. – MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : ARMEXPUBLISHING, 2004, s. 24.

²⁷ NOVOTNÝ, V. – HERETIK, A. *Extrémna agresia 2: Forenzná psychiatria vraždy*. Nové Zámky : PSYCHOPROF, 2012, s. 32.

²⁸ LUBELCOVÁ, G. *Kriminalita ako spoločenský fenomén. Úvod do sociologicky orientovanej kriminológie*. Bratislava : VEDA, 2009, s. 150.

²⁹ MAREŠOVÁ, A. Výskum prvoväznených žien. In *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 8, s. 2.

aj lepšie skrývať a rovnako sa sofistikovanejšie obhajovať pred orgánmi činnými v trestnom konaní či súdmi. Z výskumov súvisiacich s inteligenciou žien, ktorá má mať vplyv na ich kriminalitu vyplynulo, že majú nižšie predpoklady na získanie mentálnej retardácie ako muži, čo je spôsobené vplyvom gonozomálnej dedičnosti, teda takej, ktorá je viazaná na pohlavie. Avšak, následné výskumy túto teóriu nepotvrdili.³⁰

Ďalší kriminológovia sa zasa snažili vysvetliť príčiny ženskej kriminality pomocou psychoanalýzy, podľa ktorej majú ku kriminalite ženy nabádať vnútorné sily, nenaplnené priania či nepriaznivý osud.³¹ Podľa *Sigmunda Freuda*, zakladateľa psychoanalýzy, rozlišujeme tri úrovne ľudskej osobnosti, ktorými sú pudové Id, vedomé a racionálne Ego a svedomie s morálkou, ktorú predstavuje Superego. Základom je, aby medzi týmito zložkami nastala rovnováha, ktorá sa dá dosiahnuť tak, že jedinec už v ranom detstve naplní svoje pudové potreby a naučí svoje Ego so Superegom ovládať pudové Id. K tomu je potrebné správne osvojenie si spoločenských noriem a citových väzieb s rodičmi, nakoľko prípadné chyby vo vývoji sa neskôr môžu prejaviť kriminálnym správaním v neskoršom veku. Jedno z najznámejších psychoanalytických vysvetlení ženskej kriminality, sa týkalo kleptománie. Táto mala, podľa *Freuda*, vychádzať z pudov, ktoré ženy nabádajú ku krádežiam, čo pramenilo z ich neschopnosti získať sexuálne uspokojenie. Pripisovať však pôvod kriminality nevedomým impulzom a pudom je však podľa iných autorov celkom bezvýznamné.³²

Dôležité je aj spomenutie výskumov, týkajúcich sa hodnotovej orientácie kriminálničiek, z ktorých vyplynulo že tieto ženy preferovali najmä slobodu, nezávislosť a inteligenciu a nebolo pre ne až tak podstatné, aby ich ostatní vnímali ako poctivé, či užitočné.³³ Následne vykonané výskumy potvrdili aj to, že kriminálne ženy prikladajú väčšiu váhu súkromiu a harmonickému životu, na nižších priečkach sa umiestnil dostatok finančných prostriedkov a osobné šťastie.³⁴

Podobne ako pri teóriách biologických, ani pri psychologických prístupoch bez ďalších súvislostí nemožno spoľahlivo vysvetliť príčiny ženskej kriminality. Aj keď spomenuté

³⁰ NEUMANN, J. *Základní kriminologické školy a směry*. Praha : IKSP, 1998, s. 22.

³¹ URBANOVÁ, M. *Systémy sociální kontroly a právo*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 25.

³² ZOUBKOVÁ, I. – MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : ARMEXPUBLISHING, 2004, s. 25.

³³ ČEPELÁK, J. – KARABEC, Z. *K teoriím kriminality žen*. Praha : Výzkumný ústav kriminologický pri Generální prokuratuře ČSSR, 1987, s. 55.

³⁴ URBANOVÁ, M. – VEČEŘA, M. *Ženská delikvence : Teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen*. Brno : Masarykova Univerzita, 2004, s. 119.

psychické zvláštnosti okamžite nezaručujú aj kriminálne správanie žien, možno ich považovať, v spojení s ďalšími negatívnymi činiteľmi za rizikové. Tieto poznatky svoje uplatnenie nachádzajú predovšetkým v spojení s ďalšími kriminologickými prístupmi, čím sa objasňovanie kriminality stáva komplexnejším.³⁵

Teórie exogénnych príčin

Teórie exogénnych príčin, nazývané aj vonkajšie príčiny zločinnosti, kriminalitu vnímajú ako sociálne patologický jav, ktorého príčiny vychádzajú predovšetkým zo sociálneho prostredia, v ktorom dochádza k formovaniu osobnosti človeka, jeho socializácii a následne aj príprave na jeho budúci život v spoločnosti. Tieto teórie nachádzajú súvislosti medzi vonkajším prostredím a kriminálnym správaním sa žien, ktoré ovplyvňuje aj ich spoločenské postavenie. Podľa *Shuterlandovej* teórie si jednotlivец kriminálne správanie osvojí vtedy, keď sa pohybuje v prostredí, v ktorom je takéto správanie úplne bežné. Je presvedčený o tom, že kriminálnemu správaniu sa dá naučiť a osvojiť si ho rovnako tak, ako ostatné spôsoby prejavu. Nižší podiel žien na páchaní kriminality v porovnaní s mužmi dôvodí tým, že nežnejšie pohlavie sa do kontaktu s kriminalitou nedostáva tak často, ako muži.³⁶

Aj vyššie uvedená teória má však svoje nedostatky. Ako potom možno vysvetliť skutočnosť, že existujú ženy, ktoré žijú v kriminálnom prostredí, no kriminality sa aj napriek tomu nedopustia? Dá sa povedať, že uvedená teória kriminálny vzorec správania sa žien značne zjednodušovala, a preto aj v tomto prípade nastal pokus o jej prekonanie, a to prostredníctvom diferenciálnej identifikácie, prikladajúcej dôraz na osobnosť potenciálnej kriminálničky, nakoľko práve tá mala preukázať či sa uvedená osoba s kriminálnym správaním stotožňuje a identifikuje.³⁷

Teóriou rovnako nachádzajúcou príčinu kriminálneho správania v štruktúre spoločnosti, je aj teória anémie tvrdiaca, že kriminalita je spôsobená nemožnosťou dosahovania cieľov v spoločnosti všeobecne uznávaných, akými sú úspech, moc či bohatstvo formou legálnych prostriedkov, v dôsledku čoho sú niektoré spoločenské skupiny schopné uchýliť sa k ich

³⁵ ZOUBKOVÁ, I. – MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : ARMEXPUBLISHING, 2004, s. 25.

³⁶ SUTHERLAND, E. H. – CRESSEY, D. R. *Principles of criminology*. Lanham : General Hall, 1992, s. 76.

³⁷ URBANOVÁ, M. *Systémy sociální kontroly a právo*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 120.

získavaniu cestou spoločensky neprijateľnou, teda kriminálnou. Nižší podiel ženskej kriminality autor uvedenej teórie, *Merton*, pripisuje skutočnostiam, že ženy sa spoločenským normám poddávajú ľahšie ako muži, nakoľko sú prirodzene submisívnejšie, a teda je možné reálne predpokladať, že všeobecne záväzné pravidlá správania sa, budú aj rešpektovať.³⁸

Je pre ne oveľa prirodzenejšia túžba vydať sa a založiť si rodinu, než dosiahnutie moci, úspechu alebo bohatstva, ako je tomu prevažne u mužov. V tomto prípade by však pre ženskú kriminalitu neobstála ani uvedená teória anémie. Jedine vtedy, ak by sa ženy k dosiahnutiu týchto, pre mnohých ľudí prirodzených životných priorít, akými uzatvorenie manželstva či založenie si rodiny je, dopracovali kriminálnym spôsobom, pričom je ťažké si niečo také vôbec predstaviť. Dala by sa vôbec charakterizovať nelegálna cesta ku svadbe či splodeniu detí? Aj v tomto prípade sa vynára obmedzenosť použitia danej teórie na kriminalitu žien.³⁹

Uvedená teória nachádzala najväčší rozdiel v páchaní kriminality medzi mužmi a ženami v nižšom prístupe žien k nelegálnym prostriedkom, rovnako tak tvrdila, že ženy sa za svoje kriminálne správanie v porovnaní s mužmi hanbia viac, a preto sa uvedeného správania dopúšťajú menej, resp. sa mu snažia vyhýbať v čo najväčšej miere. Tiež vnímala ženskú kriminalitu ako niečo zvrhlé, čo je spoločnosťou tolerované podstatne horšie, nakoľko zastávala ten názor, že ženy majú oveľa vyššiu šancu v porovnaní s mužmi dosahovať svoje ciele cestou legálnou.⁴⁰

Iné prístupy

Nižší podiel žien na páchaní kriminality zaujal množstvo teoretikov, ktorí sa snažili zistiť príčinu tohto javu. Genézu ženskej zločinnosti ovplyvňovali i skreslené a často stereotypné predstavy o ženách zapríčinené rozvojom feminizmu. Na ženskú kriminalitu sa postupne začínalo nazerať aj z iných uhlov a príčina sa začala hľadať v pohlaví a gendri, ktorý vyjadruje odlišnosti medzi mužmi a ženami predovšetkým v ich typickom sociálnom správaní, na rozdiel od pohlavia, pre ktoré sú hraničnými ukazovateľmi najmä biologické odlišnosti

³⁸ ČEPELÁK, J. – KARABEC, Z. *K teoriám kriminality žen*. Praha : Výzkumný ústav kriminologický pri Generální prokuratuře ČSSR, 1987, s. 79.

³⁹ VÁLKOVÁ, H. – KUČHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky, 2. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.120.

⁴⁰ ČEPELÁK, J. – KARABEC, Z. *K teoriám kriminality žen*. Praha : Výzkumný ústav kriminologický pri Generální prokuratuře ČSSR, 1987, s. 85.

medzi pohlaviami, pričom predstavitelia uvedených teórií sa snažili poukazovať najmä na rozdiely medzi nimi.⁴¹

Teda podľa uvedeného, za ženskou kriminalitou nestoja iba biologické faktory, ale veľký podiel na nej má aj spoločenské prostredie a proces socializácie, počas ktorého si žena osvojuje určité prejavy správania sa a prijíma sociálne role. Rozdiel v socializácii mužov a žien je znateľný. Už v mladom veku sa dievčatá zaučujú do feminnej a chlapci do maskulínnej role. Spomínaný proces je feministickým hnutím nazývaný aj slovným spojením „*gender socializácia*“.⁴²

Odborníci zastávajú ten názor, že za gender socializáciou stoja práve rodičia, ktorí doma aplikujú na deti odlišnú výchovu, diferencovanú podľa pohlavia. Mnohí z nich majú zaužívané predstavy o správnom prejave žien, ktoré svojim dcéram vstúpajú od narodenia, v súlade s ich budúcimi rolami. Domnievajú sa, že za dlhodobu nižšie štatistiky v kriminalite žien môže práve prenos týchto vzorcov z generácie na generáciu. Ale čo ženy, ktoré tieto zaužívané predstavy o ich, už vopred nalajkovanom živote, neunesú? Je postavenie ženy v spoločnosti založené skutočne iba na rodení detí a starostlivosti o rodinu? Prečo by malo byť postavenie žien v spoločnosti, fixovaním vzorcov spávania pochádzajúcich z minulosti, takto obmedzené? Je spravodlivé, že chlapci sú od mala vedení k tomu, aby sa v živote dokázali presadiť, pričom dievčatá sú, naopak, vychovávané k tolerancii, poslušnosti a podriaďovaniu sa rodine?⁴³

Túto problematiku sa snažila vysvetliť práve feministická teória, ktorá predchádzajúcim prístupom vytýkala skutočnosť, že majú o postavení ženy v spoločnosti a jej prirodzenosti zaužívané nesprávne a mnohokrát jednotvárne predstavy. Domnievali sa, že ako náhle ženy dostanú rovnakú príležitosť ako muži, sú schopné sa im priblížiť aj v oblasti kriminality. Rovnako však na takom konaní má mať svoj podiel aj neúnosnosť množstva rolí, ktoré sa ženám v priebehu života hromadia.⁴⁴

Odporcovia tejto teórie zastávajú ten názor, že ženy sú vďaka svojmu pohlaviu dekriminalizované gavalierskym prístupom príslušných orgánov, ktoré majú vo veci konať nestranné, avšak niekedy sa snažia kriminálničky určitým spôsobom vo viacerých prípadoch aj chrániť, s čím predstavitelia feminizmu jednoznačne nesúhlasia a tvrdia, že nie je možné

⁴¹ KOLDINSKÁ, K. *Gender a sociální právo : Rovnost mezi muži a ženami v sociálně právních souvislostech*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 21.

⁴² JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : PORTÁL, 2001, s. 221.

⁴³ PAGLIA, C. *Free women, free men : Sex, gender, feminism*. USA : Pantheon Books, 2017, s. 198.

⁴⁴ MUNKOVÁ, G. *Sociální deviance. Přehled sociologických teorií*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 138.

ženskú kriminalitu v takej miere ignorovať. Niektorí sa prikláňajú aj k názorom, že to môže byť výsledkom rodinnej zaujatosti justície, ktorá sa za každých okolností snaží zachovať rodinu a deti.⁴⁵

Ďalším z prístupov nazerania na uvedenú problematiku je prístup multifaktorový. Ten sa snaží objasniť príčiny ženskej kriminality spolupôsobením niekoľkých faktorov rôzneho druhu a pôvodu, ako výsledok biologických, sociálnych a psychologických podmienok. Výskumy konané v rámci tohto prístupu odhalili, že za kriminálnu minulosť žien v prevažnej miere môžu problémy v detstve, zlé vzťahy s rodinou, ktorá taktiež mala kontakt s kriminalitou. Tieto ženy zvyčajne neboli prémiovými študentkami, v učení zvykli zaostávať, javili sa amorálne, a tiež mali sklony k promiskuite. Rovnako tak mali zaostávať v rodičovstve, mnohé mali problémové manželstvá či dokonca mali deti s rôznymi mužmi. Manželia *Glueckovci*, ktorí uvedené výskumy viedli, nezodpovedali však, ktoré z uvedených okolností sú pre kriminalitu žien tými najrizikovejšími, resp. aké nepriaznivé faktory v sebe skrývajú, prípadne či sú dôsledkom iných, no aj napriek tomu sa ich zistenia stali prínosnými pre ďalšie bádanie v oblasti ženskej kriminality.⁴⁶

Prístup „*labeling approach*“, nazývaný aj teória nálepkovania, má na príčiny ženskej kriminality úplne iný pohľad. Celá myšlienka spočíva v tom, že o kriminalite nerozhoduje reálnosť takého konania, teda či v skutočnosti ide o kriminálnu povahu skutku, ale podstatnú úlohu tu zohráva zásah orgánu činného v trestnom konaní či sudcu, ktorý ženu dopúšťajúcu sa uvedeného konania, označí nálepkou kriminálnika. Rovnako tak spochybňuje aj význam kriminálnych výskumov a štatistík a považuje ich za nedôveryhodné, nakoľko tieto majú vychádzať iba z registrovanej trestnej činnosti, pričom latentná kriminalita ostáva nepovšimnutá. Preto sú presvedčení, že ženy sa môžu dopúšťať trestnej činnosti rovnako ako muži, avšak ich kriminálne správanie nie je natoľko oznamované ani vyšetrované.⁴⁷

Aj táto teória sa však dá vyvrátiť. Je v skutočnosti vôbec možné, aby orgánom činným v trestnom konaní v takejto miere unikali kriminálne skutky žien? Taktiež v nej absentuje objektívny prvok, nakoľko by sa žena mala stať kriminálničkou iba podľa subjektívneho názoru policajta, prokurátora alebo sudcu. No naopak, tejto teórii nemožno uprieť skutočnosť, že príslušné orgány sa začali v oveľa väčšej miere zaujímať aj o oblasť neregistrovanej

⁴⁵ RENZETTI, C. M. – CURRAN, D. J. *Ženy, muži a spoločnosť*. Praha : Karolinum, 2003, s. 344.

⁴⁶ FRANKE, K. *Frauen und Kriminalität: Eine kritische Analyse kriminologischer und soziologischer Theorien*. Konstanz : UVK Univ.-Verl., 2000, s. 67.

⁴⁷ URBANOVÁ, M. – VEČEŘA, M. *Ženská delikvence: Teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen*. Brno: Masarykova Univerzita, 2004, s. 32.

kriminality. Na to, aby spoločnosť mohla so ženskou kriminalitou úspešne bojovať, je potrebné dôkladne ovládať jej konkrétne prejavy, a taktiež pochopiť zmysľanie žien. Je preto nemožné zaškatuľkovať určitú skupinu, vykazujúcu kriminálne znaky, nakoľko z uvedených teórií a výskumov vyplýva, že aj napriek tomu, že žena spĺňa určité fyziologické či biologické predpoklady na spáchanie kriminálneho skutku, sa ho aj napriek tomu nedopustí, a naopak, taká žena, ktorá nevykazuje žiadne odlišnosti od bežného priemeru, sa môže dopustiť aj tých najbrutálnejších činov.⁴⁸

Záver

Aj napriek tomu, že štatistiky neodhalia celkovú kriminalitu a s prihliadnutím na kriminalitu latentnú sa objektivnosť štatistických ukazovateľov stáva skôr relatívnou, dokážu nám vytvoriť aspoň obraz o registrovanej trestnej činnosti. Zo štatistík zverejnených na stránke Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky vyplýva, že počet osôb dopúšťajúcich sa protiprávneho konania za posledných 5 rokov klesá, avšak podiel ženskej kriminality na celkovej kriminalite mierne stúpol. V každom roku však u žien jednoznačne prevyšovala majetková kriminalita a najčastejšie sa dopúšťali krádeží, ďalej nasledovalo ohrozovanie mravnej výchovy mládeže a zanedbanie povinnej výživy. Zo štatistických údajov vyplývajúcich z posledných 5 rokov je možné konštatovať, že v roku 2015 sa celkovej kriminality dopustilo 43 772 osôb, z toho 6 745 žien, čo predstavuje približne 15,4 % podiel na celkovej kriminalite. Krádež spáchalo 1 407 žien z celkového počtu 10 599 páchatel'ov, čo predstavuje 13,2 % podiel. Trestného činu ohrozovania mravnej výchovy mládeže sa dopustilo 1 488 žien z počtu 2 536 páchatel'ov, a teda podiel ženskej protiprávnej činnosti predstavuje 58,6 %. Zanedbanie povinnej výživy spáchalo 5 003 páchatel'ov, z toho 682 žien, čo predstavuje 16,3 %.⁴⁹ V roku 2016 sa celkovej kriminality dopustilo 39 139 osôb, z toho 6 120 žien, ktoré predstavovali 15,6 % podiel k celkovej kriminalite. Krádež spáchalo 1 441 žien z celkového počtu 9 058 páchatel'ov, teda 15,9 %. Ohrozovanie mravnej výchovy mládeže 1 343 žien z počtu 2 214, čo predstavuje 60,6 % páchateliek tohto trestného činu. Zanedbania

⁴⁸ NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 101.

⁴⁹ Dostupné na internete: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statistical-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2015-3931.html> [cit. 2020-10-11].

povinnej výživy sa dopustilo 624 žien zo 4 212 páchatel'ov, teda 14,8 %.⁵⁰ Rok 2017 predstavoval 37 707 páchatel'ov, z toho 16,3 % podiel tvorili ženy, v počte 6 155. Krádež spáchalo 17,2 % žien, z celkového počtu páchatel'ov 9 157, sa jej teda dopustilo 1 576 žien. Ohrozovanie mravnej výchovy mládeže predstavovalo 1 487 žien, teda 61,6 % podiel z počtu 2 433 páchatel'ov. Zanedbania povinnej výživy sa dopustilo 535 žien z celkového počtu 3 788 páchatel'ov, v ženskom zastúpení 14,1 %.⁵¹ V roku 2018 počet páchatel'ov v porovnaní s uplynulým rokom klesol a predstavoval 35 748 osôb, z toho ženy v počte 5 774 tvorili 16,1 % zastúpenie. Opäť prevyšovala krádež nad ostatnou trestnou činnosťou a to percentuálnym podielom 17,1 %. Z celkového počtu páchatel'ov 7 814, sa jej dopustilo 1 338 žien. Nasledovalo ohrozovanie mravnej výchovy mládeže s podielom 61,4 % v ženskom zastúpení 1 236 osôb z celkového počtu páchatel'ov 2 013. Zanedbanie povinnej výživy predstavovalo 14,1 %, pričom celkový počet páchatel'ov tohto trestného činu bol 3 026 a žien 428.⁵² V roku 2019 sa celkový počet páchatel'ov vyšplhal na 34 102. Ženy tvorili 16,01 %, teda 5 475 osôb. Krádeže sa dopustilo 1 314 žien z počtu 7 838 osôb, teda 16,7 %. Ohrozovania mravnej výchovy mládeže sa dopustilo 60,8 % ženských páchateliek, teda 1 383 žien z 2 274 páchatel'ov. Zanedbanie povinnej výživy spáchalo 473 žien z celkového počtu 3 008 páchatel'ov, čo predstavuje 15,7 %.⁵³ Z uvedenej štatistiky Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky ďalej vyplýva, že podiel trestnej činnosti žien od 01.01.2020 do 31.10.2020 predstavuje 13,7 %, teda zatiaľ sa jej dopustilo 4 449 žien z celkového počtu páchatel'ov 32 425. Ženská krádež predstavuje 16,3 % podiel. Z doterajšieho počtu 6 377 páchatel'ov sa jej dopustilo 1 043 žien, 802 žien z počtu 1 349 páchatel'ov sa dopustilo ohrozovania mravnej výchovy mládeže v percentuálnom podiele 59,4 % a zanedbania povinnej výživy sa doposiaľ dopustilo 310 žien z počtu 2 342 osôb, teda 13,2 %.⁵⁴

Vo všeobecnosti je teda možné povedať, že v spoločnosti, bohužiaľ, stále dominuje predstava, že typickým páchatel'om je muž. No nie je tomu celkom tak. Síce aj napriek nižšiemu podielu žien na páchaní kriminality, nie je ich zastúpenie zanedbateľné. Za posledných 5 rokov

⁵⁰ Dostupné na internete: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2016-3990.html> [cit. 2020-10-11].

⁵¹ Dostupné na internete: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2017-39b2.html> [cit. 2020-10-11].

⁵² Dostupné na internete: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2018-39b3.html> [cit. 2020-10-11].

⁵³ Dostupné na internete: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2019-3a0f.html> [cit. 2020-10-11].

⁵⁴ Dostupné na internete: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2020-3a68.html> [cit. 2020-10-11].

sa ženy najčastejšie dopúšťali majetkovej kriminality páchaním krádeží. Zaujímavosťou je, že druhé najvyššie zastúpenie mal trestný čin ohrozovania mravnej výchovy mládeže. Pravdepodobne za to môže aj skutočnosť, že v porovnaní s minulými desaťročiami, rozvodovosť slovenských manželstiev oveľa viac stúpila a deti sú pri rozvodoch často zverené do starostlivosti práve matke. Posledným najčastejšie sa objavujúcim trestným činom bolo zanedbanie povinnej výživy.

Je potrebné pamätať na to, že rodina tvoriaca základnú bunku spoločnosti je zároveň aj určitým ekonomickým spoločenstvom. Neodmysliteľnou súčasťou rodiny je vytváranie vhodných ekonomických podmienok na starostlivosť a výživu detí a ostatných členov a pokiaľ je v možnostiach a schopnostiach rodiny, aby mohla určitú osobu živiť, rozhodne by takáto osoba nemala ostať bez prostriedkov na výživu. Nech už žijeme v akokoľvek uponáhľanej dobe, rodina má byť vždy tou najvyššou hodnotou a každá z nich tu po sebe zanechá aj odkaz pre ďalšie generácie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Knihy a monografie

BASSERMANN, L. *Nejstarší řemeslo : kulturní dejiny prostituce*. Praha : Mladá fronta, 1993. 333 s. ISBN 80-204-0363-9.

BLATNÍKOVÁ, Š. – NETÍK, K. *Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti*. Praha : IKSP, 2007. 115 s. ISBN 978-80-7338-063-2.

ČEPELÁK, J. – KARABEC, Z. *K teoriím kriminality žen*. Praha : Výzkumný ústav kriminologický pri Generální prokuratuře ČSSR, 1987. 156 s. ISBN 59-096-86.

FRANCEK, J. *Zločin a trest v Pardubicích*. Ústí nad Orlicí : Oftis, 2011. 248 s. ISBN 978-80-7405-120-3.

FRANKE, K. *Frauen und Kriminalität: Eine kritische Analyse kriminologischer und soziologischer Theorien*. Konstanz : UVK Univ.-Verl. 2000. 192 s. ISBN 9783879407484.

HERETIK, A. *Extrémna agresia 1: Forenzná psychológia vraždy*. Nové Zámky : PSYCHOPROF, 1999. 277 s. ISBN 9788096808335.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : PORTÁL, 2001. 288 s. ISBN 8073672693.

PRÁVNE ROZPRÁVY ON-SCREEN II. – Sekcia verejného práva

online vedecká konferencia - 13. november 2020

- KOLDINSKÁ, K. *Gender a sociální právo : Rovnost mezi muži a ženami v socálně právních souvislostech*. Praha : C. H. Beck, 2009. 240 s. ISBN 978-80-7400-343-1.
- LOWEROVÁ, W. *Hitlerovy fúrie : německé ženy a nacistické vraždy*. Praha : Paseka, 2015. 347 s. ISBN 978-80-7432-584-7.
- LUBELCOVÁ, G. *Kriminalita ako spoločenský fenomén*. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2009. 212 s. ISBN 978-80-224-1051-9.
- MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace. Přehled sociologických teórií*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 168 s. ISBN 978-80-7380-398-8.
- NEUMANN, J. *Základní kriminologické školy a směry*. Praha : IKSP, 1998. 58 s. ISBN 80-86008-53-3.
- NOVOTNÝ, O. – ZAPLETAL, J. *Kriminologie. 2. vyd.* Praha: ASPI Publishing, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2 .
- NOVOTNÝ, V. – HERETIK, A. *Extrémna agresia 2 : Forezná psychiatria vraždy*. Nové Zámky : PSYCHOPROF, 2012., 232 s. ISBN 9788089322091.
- PAGLIA, C. *Free women, free men : Sex, gender, feminism*. USA : Pantheon Books, 2017. 352 s. ISBN 978-0375424779.
- RENZETTI, C. M. – CURRAN, D. J. *Ženy, muži a společnost*. Praha : Karolinum, 2003. 642 s. ISBN 80-246-0525-2.
- SUTHERLAND, E. H. – CRESSEY, D. R. – LUCKENBILL, D. F. *Principles of criminology*. Lanham : General Hall, 1992. 696 s. ISBN 0-930390-70-9
- TOMÁŠEK, J. 2010. *Uvod do kriminologie : Jak studovat zločin*. Praha : Garda Publishing, 2010. 216 s. ISBN 978-80-247-2982-4.
- TUROŠÍK M.: Ľudské práva v rímskom práve. In P. SZYMANIEC (ed.): Zasada proporcjonalności a ochrona praw podstawowych w państwach Europy. The Principle of Proportionality and the Protection of the Fundamental Rights in the European States. Warszawa: Wydawnictwo PWSZ AS, 2015, s. 65–72
- TUROŠÍK M.: Roman law. 1. Vydanie. Banská Bystrica: Belianum, 2013. ISBN 978-80-557-0556-9, s. 113
- URBANOVÁ, M. – VEČEŘA, M. *Ženská delikvence : Teoreticko-empirická studie k problému právních postojů a hodnotových orientací delikventních žen*. Brno : Masarykova Univerzita, 2004. 246 s. ISBN 80-210-3608-7.

URBANOVÁ, M. *Systémy sociální kontroly a právo*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 191 s. ISBN 8086898946.

VÁLKOVÁ, H. – KUČHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky, 2. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2012. 664 s. ISBN 9788074004292.

VÁLKOVÁ, J. *Kriminalita žen*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1993. 76 s.

ZOUBKOVÁ, I. – MOULISOVÁ, M. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha : ARMEXPUBLISHING, 2004. 148 s. ISBN 80-86795-05-5.

Odborné články

MAREŠOVÁ, A. Výzkum prvovězněných žen. In *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 8, s. 238-244.

MEIXIANG, L. Discussion on the Causes of Female Crime and Its Control and Prevention. In *M&D Forum*, 2010. s. 197-201.

STACHOVÁ, A. Ženy a kriminalita. In *Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitatis Matthiae Beli Neosolii*, 1998. s. 156-172

ŠMAUSOVÁ, G. 1992. Trestní právo a kriminalita žen. In *Právník*. roč. 131, s. 264-280.

Online dokumenty

LOMBROSO, C. – FERRERO, W. 1898. 1898 *The Female Offender*. [online]. New York : D. Appleton&Co., 1898. 313 s. [cit. 2020-01-11]. Dostupné na internete : <https://archive.org/details/femaleoffender00lomb/page/n10/mode/2up>.

Internetové zdroje

www.genpro.gov.sk